

ĐỊNH HƯỚNG GIÁ TRỊ CHO SINH VIÊN TRƯỜNG ĐẠI HỌC TRONG GIAI ĐOẠN HIỆN NAY

Nguyễn Thị Thi¹

Tóm tắt. Để tạo ra bước chuyển biến mạnh mẽ trong việc xây dựng và định hướng đúng đắn hệ giá trị cho sinh viên, cần có các nghiên cứu khoa học phân tích khách quan sự biến đổi định hướng giá trị của sinh viên trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa ở nước ta hiện nay. Bài viết đưa ra khái niệm định hướng giá trị và một số giá trị cần định hướng cho sinh viên nhằm đáp ứng nguồn nhân lực phục vụ sự nghiệp công nghiệp hóa và hội nhập quốc tế.

Từ khóa: *Giá trị, định hướng giá trị, sinh viên, trường đại học.*

1. Đặt vấn đề

Nước ta đang trong thời kỳ đổi mới, việc giữ gìn và phát huy các giá trị truyền thống dân tộc cũng như việc xây dựng hệ giá trị trong lối sống mới đã và đang đặt ra nhiều vấn đề cần được giải quyết. Thực tế cho thấy, đời sống xã hội đã có những biểu hiện xem nhẹ những giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, chạy theo thị hiếu không lành mạnh. Sự đấu tranh giữa cái tiến bộ và cái lạc hậu, giữa lối sống lành mạnh, có lý tưởng sống với lối sống ích kỷ thực dụng đang diễn ra hàng ngày.

Các nhà trường nói chung và các trường đại học nói chung đang sôi nổi dạy “kỹ năng mềm”. Điều này là cần nhưng việc dạy này cần phải gắn với việc dạy “quan điểm sống”. Bởi vì, nếu có kỹ năng sống khéo léo, thậm chí là “tháo vát” và hành động sống “sành điệu” mà quan điểm sống lệch lạc, định hướng giá trị sai trái thì không thể có những hành động đúng đắn.

Sinh viên hiện nay đang sống trong thời kỳ bùng nổ công nghệ thông tin, có nhiều thông tin đa chiều. Từ đó, sinh viên chịu nhiều ảnh hưởng tích cực cũng như tiêu cực từ những biến đổi và đất nước. Hơn nữa, thanh niên sinh viên đang ở độ tuổi phát triển và hình thành nhân cách và lối sống, có nhiều ước mơ, hoài bão và những dự định trong tương lai về những công việc và thành công trong cuộc sống.

Chính vì vậy, cần phải xác định và định hướng giá trị cho sinh viên đại học hiện nay một cách đúng đắn để phát huy tính tích cực và điều chỉnh những hành vi lệch lạc trong đời sống của sinh viên mang ý nghĩa vô cùng quan trọng.

Ngày nhận bài: 17/09/2017. Ngày nhận đăng: 12/11/2017.

¹Học viện Quản lý giáo dục; e-mail: thitapchi@gmail.com.

2. Vai trò của định hướng giá trị

Giá trị là khái niệm được tiếp cận dưới nhiều góc độ khác nhau. Hiểu một cách khái quát nhất, giá trị là những cái cần, có ích, cái đáng quý, có ý nghĩa đối với xã hội, tập thể, cá nhân, phản ánh mối quan hệ giữa chủ thể và khách thể, giữa chủ thể với chính mình, được đánh giá và có thể thay đổi theo những điều kiện lịch sử cụ thể. Hình thức biểu hiện của giá trị rất đa dạng, phụ thuộc vào tính đa dạng của các hoạt động và mối quan hệ của con người. Có giá trị vật chất và giá trị tinh thần; trong giá trị tinh thần người ta phân chia thành: giá trị khoa học, giá trị đạo đức, giá trị thẩm mỹ, giá trị chính trị... Các giá trị đều thống nhất ở tính hữu ích, nó là cái thật, cái đẹp, góp phần tích cực vào việc nhân đạo hoá đời sống con người.

"Hệ thống giá trị" hay còn gọi là "hệ giá trị", đó là một tổ hợp giá trị khác nhau được sắp xếp, hệ thống lại theo những nguyên tắc nhất định thành một tập hợp mang tính toàn vẹn, hệ thống, thực hiện các chức năng đặc thù. Hệ thống giá trị không phải là yếu tố bất biến, cố hữu, mà nó mang tính lịch sử, chịu sự chế định bởi lịch sử.

Định hướng giá trị có vai trò rất quan trọng trong chỉ đạo tư duy và hành động của con người, nhất là ở bối cảnh quan niệm giá trị đang diễn ra có phần hỗn loạn, thiếu đi một sự định hướng, con người có thể rơi vào ngộ nhận, mắc phải những hành động sai lầm, đáng tiếc.

Trong bối cảnh thế giới cũng như trong nước đã thay đổi rất nhiều, cần có một bảng giá trị mới kết hợp trong đó cả tinh hoa truyền thống dân tộc lẫn xu thế của thời đại toàn cầu hóa, để có thể hội nhập thành công mà không đánh mất giá trị, bản sắc của mình. Đây là một việc lâu dài và khó khăn, không dễ gì đạt ngay được sự nhất trí. Trước mắt, vai trò định hướng của giá trị học là cần trang bị cho giới trẻ một giá trị quan khoa học đúng đắn, giúp họ phân biệt được cái chân với cái giả, cái ảo với cái thực, cái giá trị với cái phản giá trị, cái được phép với cái không nên làm,... giúp họ có thể lựa chọn và theo đuổi những giá trị chân chính, để có thể sống đẹp, sống lương thiện trong một xã hội nhân ái, khoan dung, hòa hợp, biết tôn trọng sự đa dạng của các giá trị.

Để đạt được mục tiêu giáo dục toàn diện thì việc định hướng giá trị cho học sinh, sinh viên và thanh niên nói chung trong giai đoạn hiện nay là việc làm vô cùng quan trọng. Riêng đối với sinh viên thì công việc này càng có ý nghĩa hơn bao giờ hết.

Như thế hệ trẻ, sinh viên cũng được đặc trưng bởi sự trẻ trung, cởi mở, tôn trọng lẽ phải và công bằng, khao khát tìm hiểu cái mới, tiềm tàng năng lực và ý chí sáng tạo. Đồng thời, họ cũng mang trong mình sự bông bột và đam mê của tuổi trẻ, gắn liền với tính dễ dao động trong sự lựa chọn những giá trị, chuẩn mực và nhu cầu. Do đó, họ cũng dễ bị tiêm nhiễm những thói hư, những mặt tiêu cực, nhiều khi chịu ảnh hưởng một cách không tự giác những cái xấu, cái ác, xa lạ với định hướng giá trị mà mình đang vươn tới. Trong nền kinh tế thị trường, có lúc, có nơi người ta đã thương mại hoá quan hệ thầy - trò. Một số sinh viên chưa thực sự chuyên chú vào nghề mình đã chọn. Trong đội ngũ giáo viên các trường đại học hiện nay cũng đang có xu hướng chỉ coi trọng các hoạt động chuyên môn, mà ít chú ý tu dưỡng về mặt tư tưởng chính trị, ngại bàn đến những vấn đề có tính chất chính trị. Toàn cầu hoá và hội nhập kinh tế quốc tế đang có nguy cơ làm đảo lộn và xói mòn các giá trị truyền thống dân tộc và giá trị con người, đưa đến sự khủng hoảng về định hướng giá trị trong thanh niên nói chung, sinh viên đại học nói riêng.

Định hướng giá trị không những giúp sinh viên sư phạm tránh khỏi những tác động tiêu cực của cơ chế thị trường, những giá trị lệch chuẩn do khách quan mang lại mà còn giúp họ tự điều chỉnh định hướng sự phát triển nhân cách cá nhân, tiếp nhận những giá trị vốn vừa là kết tinh của bản sắc dân tộc, vừa là tinh hoa của thời đại để sẵn sàng bắt tay vào sự nghiệp một cách thắng lợi trong tương lai và là những chủ nhân tương lai của đất nước.

3. Những giá trị cần định hướng cho sinh viên đại học trong giai đoạn hiện nay

3.1. Định hướng giá trị cần phải hướng vào việc giáo dục cho sinh viên đại học biết sống có lý tưởng, ước mơ và hoài bão lớn lao

Đây là một trong những nội dung quan trọng nhất có ý nghĩa chiến lược trong việc định hướng giá trị, đóng vai trò như những giá trị chủ đạo, điều khiển hoạt động, hành vi hàng ngày của mỗi sinh viên và là một trong những yếu tố cơ bản của cấu trúc nhân cách. Khác với học sinh phổ thông, sinh viên đại học sẽ trở thành người có lý tưởng của một người trưởng thành. Do đó, giáo dục lý tưởng cho sinh viên đại học là giúp họ hoàn thành được sứ mệnh lịch sử của mình. Trong giai đoạn hiện nay, lý tưởng của thanh niên sinh viên là độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội, là học tập, rèn luyện vì ngày mai lập nghiệp, phấn đấu xây dựng một nước Việt Nam “dân giàu, nước mạnh, xã hội công bằng, dân chủ, văn minh”. Đối với sinh viên đại học, giáo dục lý tưởng là cực kỳ quan trọng và trong bất cứ lĩnh vực nào của giáo dục trong nhà trường cũng đều có cơ hội tốt để tiến hành giáo dục lý tưởng. Giáo dục lý tưởng phải được coi là một trong những nhiệm vụ, mục tiêu cơ bản của định hướng giá trị, là cơ sở, nền tảng để phát triển con người, phát triển nhân cách.

Cũng như bao sinh viên khác, ở tuổi thanh niên này, thế giới quan, lý tưởng, niềm tin, đạo đức cách mạng của sinh viên đại học đang trong quá trình hình thành. Họ khát khao lý tưởng và hành động thực hiện lý tưởng, hướng tới các giá trị xã hội. Thế nhưng, họ lại chưa đủ kinh nghiệm và từng trải để có cách suy xét, đánh giá các giá trị, lựa chọn các giá trị theo sự chỉ dẫn sáng suốt của lý trí. Không những thế, sự bông bột, thiếu chín chắn, dưới tác động của nền kinh tế thị trường cùng môi trường sống xung quanh nhiều lúc làm sinh viên dễ nhận thức sai lệch, không đúng, hoặc không rõ ràng các chân giá trị; từ đó, làm cho mục tiêu, lý tưởng dễ trở thành hình thức, giả tạo, nói và làm không nhất quán với nhau trong một bộ phận sinh viên. Bằng việc giáo dục những giá trị chính trị, tư tưởng, đạo đức; bằng việc lôi cuốn sinh viên đại học vào những phong trào thi đua sôi nổi, họ sẽ xây dựng cho mình lý tưởng cách mạng, sẽ có đức hy sinh, lòng tận tụy, sự kiên trì và niềm say mê nghề nghiệp.

3.2. Định hướng giá trị cho sinh viên đại học cần hướng vào những giá trị nhân cách của người giảng viên

Thế giới quan là yếu tố quan trọng trong cấu trúc nhân cách, nó không những quyết định niềm tin chính trị mà còn cả toàn bộ hành vi cũng như ảnh hưởng của người giảng viên đối với sinh viên. Thế giới quan chi phối các hoạt động cũng như thái độ người thầy giáo trong việc lựa chọn nội dung và phương pháp giảng dạy, việc kết hợp nhiệm vụ giáo dục và nhiệm vụ chính trị - xã hội, gắn nội dung và phương pháp giảng dạy với thực tiễn. Có một thế giới quan khoa học sẽ là cơ sở giúp người giảng viên xây dựng ý thức chính trị, lý tưởng, niềm tin cho mình và cho thế hệ trẻ.

Trong giai đoạn hiện nay, thế giới quan khoa học nhất là thế giới quan duy vật biện chứng.

Không chỉ có những phẩm chất phù hợp với nghề dạy học, người giảng viên cần có năng lực sư phạm. Trước hết, đó là năng lực nắm vững tri thức khoa học cơ bản và khoa học giáo dục; nắm vững nội dung, hệ thống tri thức khoa học thuộc lĩnh vực mình giảng dạy và những tri thức liên quan; từ đó để hiểu đối tượng giáo dục và có sự lựa chọn phương pháp giảng dạy phù hợp với trình độ phát triển trí tuệ và tâm lý học sinh. Bởi vậy, phương pháp sư phạm và các kỹ thuật dạy học, sự sáng tạo trong học tập, nghiên cứu, giảng dạy.

Bên cạnh những giá trị nhân cách mang tính truyền thống, ngày nay người thầy cần trau dồi cả những phẩm chất, nhân cách mang tính hiện đại. Đó là thái độ sẵn sàng hợp tác với đồng nghiệp, đó là tinh thần học tập vươn lên, là sự độc lập, tự chủ, quyết đoán, là sức làm việc bền bỉ, dẻo dai. Và bản thân người thầy cần phải tạo dựng cho mình một cuộc sống gia đình hoà thuận, hạnh phúc. Ngoài ra, để có thể hội nhập quốc tế, tiếp thu những tinh hoa văn hoá nhân loại, người thầy còn cần biết sử dụng ngoại ngữ, vi tính.

Tất cả những giá trị phẩm cách đó làm nên sức mạnh, giúp người giảng viên thành công trong nghề nghiệp và để lại những dấu ấn không phai mờ trong tâm trí sinh viên, có tác dụng làm gương, hướng dẫn, điều chỉnh quá trình phát triển nhân cách của học sinh. Định hướng giá trị cho sinh viên đại học không nằm ngoài mục đích là tạo ra những nhân cách mang tính sư phạm.

3.3. Định hướng giá trị cho sinh viên đại học còn cần phải chú trọng các giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc

Người giảng viên ngày nay không chỉ cần có một trình độ học vấn, nghiệp vụ sư phạm, những hiểu biết sâu về lĩnh vực chuyên môn mình giảng dạy mà phải được chú ý đào tạo cả về khoa học xã hội và nhân văn. Người giảng viên phải lĩnh hội được tinh hoa văn hoá của nhân loại nhưng đồng thời phải biết giữ gìn và phát huy những giá trị truyền thống tốt đẹp của dân tộc. Trong số rất nhiều giá trị truyền thống cốt lõi của dân tộc, yêu nước được coi là giá trị, là thang bậc cao nhất. Không thể có một nhân cách phát triển toàn diện mà ở đó, giá trị yêu nước - một trong những tiêu chí quan trọng nhất trong nhân cách con người Việt Nam lại vắng bóng hay mờ nhạt. Mặt khác, Định hướng giá trị cần chú trọng các truyền thống giúp phát triển đạo đức, nhân cách, nghề nghiệp của người thầy giáo, như truyền thống hiếu học, tôn sư trọng đạo, trọng học vấn, trọng hiền tài... và những giá trị truyền thống tốt đẹp của quê hương.

Thế hệ sinh viên Việt Nam hôm nay rất tự hào được học tập với truyền thống gắn liền với tên tuổi nhiều danh nhân văn hoá lớn, nơi sinh thành vị lãnh tụ muôn vàn kính yêu của dân tộc, nhà giáo dục lớn của nhân dân - Chủ tịch Hồ Chí Minh. Chính Người đã đặt nền móng và góp phần xây dựng nền giáo dục xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Trước khi ra đi tìm đường cứu nước, Bác đã từng làm thầy dạy học, Người đã dạy bằng tất cả tấm lòng cao cả của một người thầy yêu người và yêu nghề. Với tâm huyết của một nhà giáo đầy tài năng, Người đã sớm thấy được ý nghĩa quyết định của giáo dục đối với tiền đồ của đất nước và tương lai của nhân dân. Người luôn nêu cao tư tưởng rằng nhiệm vụ của giáo dục là dạy học sinh, thế hệ trẻ "thành người" và "làm người". Giáo dục và tự giáo dục "thành người" và "làm người", theo Hồ Chí Minh, trước hết là hình thành ở mỗi người đạo đức, nhân cách vừa "hồng", vừa "chuyên". Bởi thế, sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất coi

trọng việc giáo dục chính trị, rèn luyện đạo đức, nhân cách cho thế hệ trẻ. Người đã đề ra những chuẩn mực đạo đức, nhân cách mới, hướng con người vào những giá trị chân chính, lấy nhân dân, Tổ quốc làm mục tiêu cơ bản. Bản thân nhân cách Hồ Chí Minh đã là hiện thân tuyệt vời của giá trị. Do vậy, định hướng giá trị cho sinh viên đại học, bên cạnh những yếu tố tài năng, năng lực sẵn có, sinh viên cần phải được giáo dục những phẩm chất đạo đức nghề nghiệp và hơn cả là bồi dưỡng cho các em tình yêu quê hương đất nước, niềm tự hào dân tộc... Hơn thế nữa, cần làm cho nhân cách Hồ Chí Minh, tấm gương thầy giáo Nguyễn Tất Thành tiếp tục toả sáng, trở thành hạt nhân trong thang giá trị.

4. Kết luận

Việc xác định những nội dung cụ thể nêu trên sẽ là cơ sở giúp chúng ta lựa chọn những phương pháp giáo dục phù hợp để công tác định hướng giá trị cho các nhà giáo tương lai hôm nay mang lại hiệu quả cao nhất. Chính vì vậy, giá trị và định hướng giá trị được đặc biệt chú trọng và được xem như là nhân tố quan trọng, chủ yếu khi tiếp cận đến vấn đề nhân cách của thanh niên. Bởi vì một mặt, bản thân giá trị và định hướng giá trị có vai trò đặc biệt quan trọng trong sự hình thành nhân cách, lối sống và có ảnh hưởng đến toàn bộ hành vi cá nhân. Mặt khác, khi tiếp cận trên bình diện giá trị và định hướng giá trị chúng ta có thể hiểu sâu được những quá trình xã hội điều khiển sự hoạt động của các cộng đồng, các nhóm xã hội.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Đặng Quốc Bảo, Phạm Minh Giản, Phan Hồng Phúc (2015), *Minh triết Hồ Chí Minh về giáo dục*, Nxb Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.
- [2] Đảng cộng sản Việt Nam (2002), *Văn kiện Hội nghị lần thứ sáu Ban Chấp hành Trung ương khóa IX*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [3] Nguyễn Thị Mỹ Lộc, Đinh Thị kim Thoa, Trần Văn Tính, Vũ Phương Liên (2010), *Giáo dục kỹ năng sống và kỹ năng sống cho học sinh trung học phổ thông*, Nxb Quốc gia Hà Nội.

ABSTRACT

Orienting values for university students in the current period

In order to create a radical transformation in the development and proper orientation of the value system for students, there is a need for scientific studies to analyze objectively the change in the value orientation of students in the current socialist-oriented market economy in our country. This paper presents the concept of value orientation and some values to orient students to meet human resources for industrialization and international integration.

Keywords: *Value, value orientation, students, university.*